

Fő utca 23.

ALAPADATOK

HRSZ: 14414

FUNKCIÓ: lakóépület - bérház

ÉPÍTÉS ÉVE: 1911

STÍLUS: Szecesszió

ÉPÍTETŐ: Méltóságos Hubay Jenőné született Cebrián Róza grófnő

TERVEZŐ: Goll Elemér

ÉPÍTŐMESTER: Nagy Lajos és Kabos Hugó építész és építőmesterek

KÉSŐBBI TULAJDONOSOK: Hubay Cebrián Andor

HÍRES LAKÓK: **Székelyudvarhelyi id. Kováts Ferenc** (1888 - 1983)
tüdőgyógyász

Rennebaum Augustza (1863-1923) zongoraművész, Liszt-tanítvány, a Nemzeti Zenede tanára

Zsindely Ferenc (1891-1963) jogász, író, kereskedelmi és közlekedésügyi miniszter a Kállay-kormányban

Zsirkay János (1880-1940) keresztényszocialista nemzetgyűlési képviselő

Orth Ambrus (1871-1931) magyar építész

Köpesdy Elemér (1876-1938) gépészmérnök, a Magyar Királyi Állami Vas- és Acélgyárak vezérigazgatója, miniszteri tanácsos

EREDETI ÉPÜLET

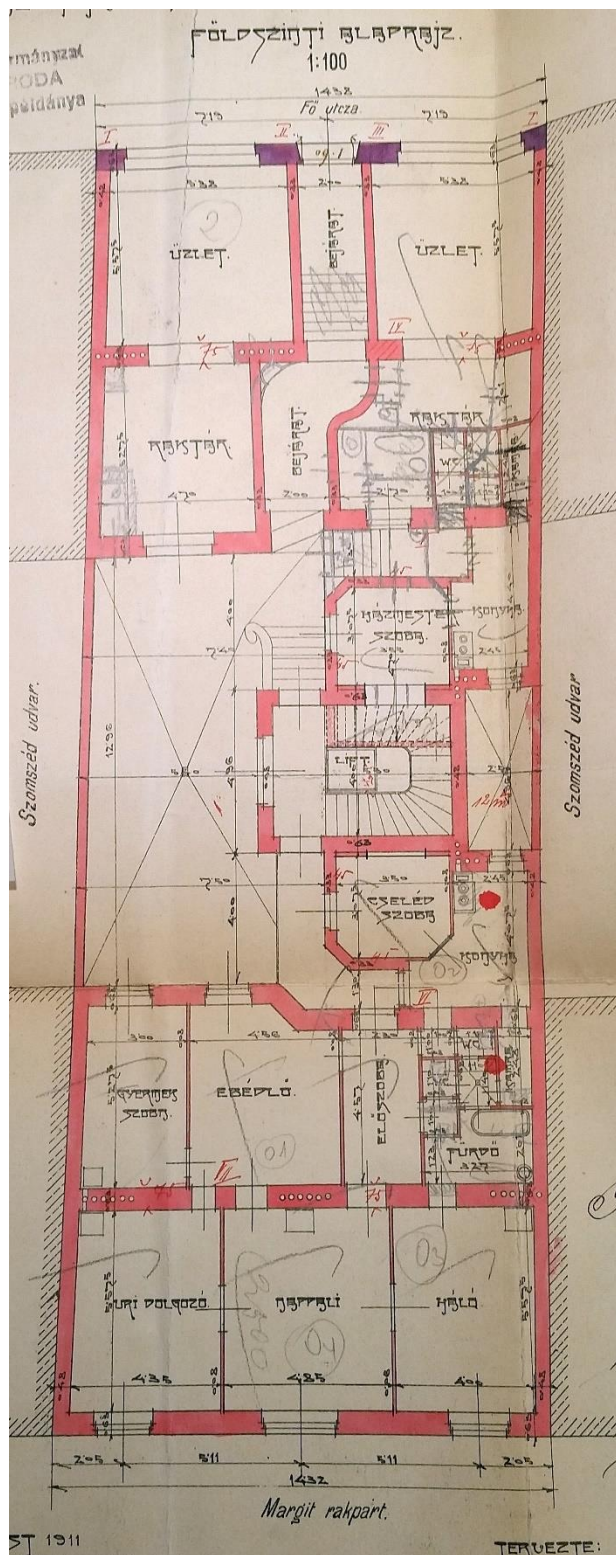
A telek 1905-ben került a Hubay család tulajdonába. Hubay Jenőné szül. Cebrián Róza grófnő és Cebrián Mária grófnő kérvényt nyújtottak be a tanácshoz, melyben előadják, hogy a 2577. hrsz számú ingatlan megvételére ideiglenes adásvételi szerződést kötöttek, mely szerződés véglegesítését attól tették függővé, hogy a szomszédos, Margit rakpartra néző 3426/11 hrsz fővárosi területet a főváros hajlandó-e négyyszögölenként 250 K értékben telekhez hozzácsatolni. A fővárosi tanács a telek forgalmi értékét 300 K-ban határozta meg, mely után Cebrián Mária

grófnő elállt a vételtől, viszont Cebrián Róza fenntartotta egyedül is vételi szándékát négyszögölenként 280 K áron, amelyet a közgyűlés elfogadott.¹

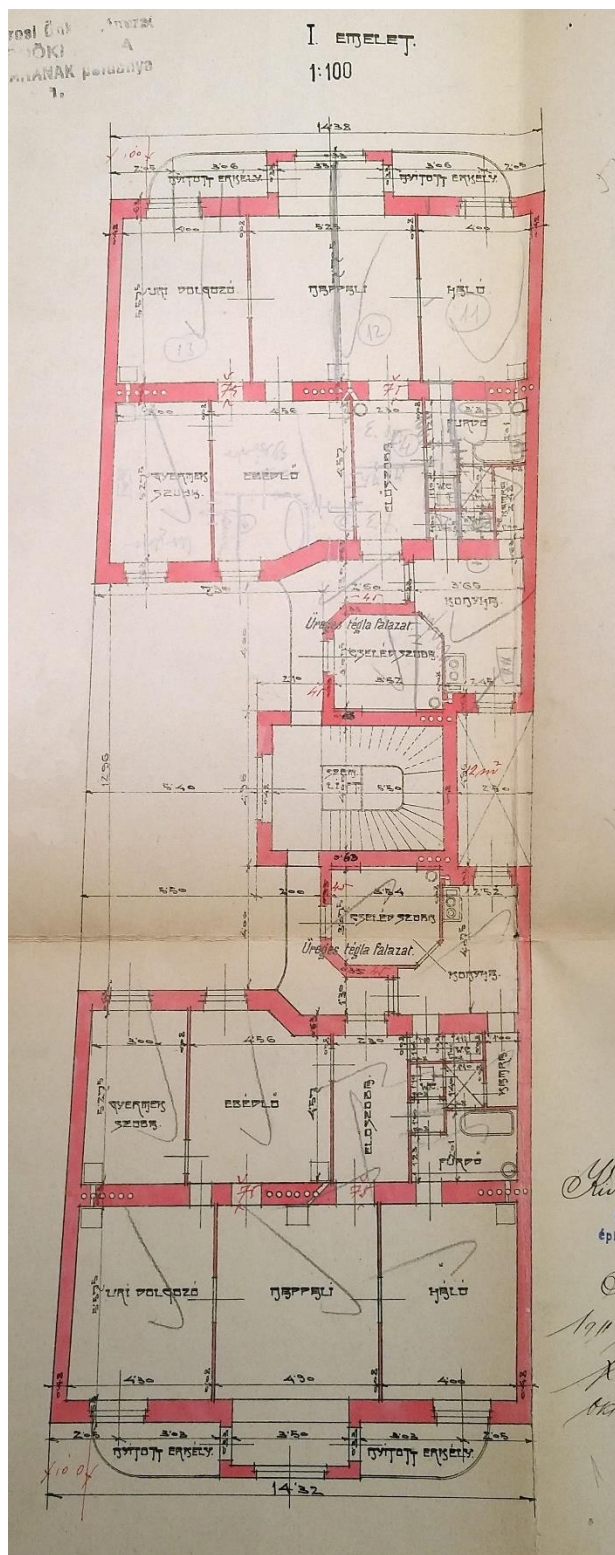
Az ötemeletes bérházat Goll Elemér tervezte 1911-ben, a kivitelezést Nagy Lajos és Kabos Hugó építész és építőmesterek vezették. Az U alakú beépítés belső udvarát a fő utcai és margit rakparti szárny és az őket összekötő keskeny középső épületrész határolja. Ebben a középső szárnyban az épület középpontjában kapott helyet a lépcsőháza, a kétkarú, húzott fokokból álló lépcső tágas orsóterében lifttel. Az épületnek nincs külön cselédlépcsője. Mind a Fő utcára, min a Margit rakpartra néző homlokzat hármass tagolódású, szimmetrikus.(3.,4. kép) Mindkét homlokzat azonos elemekből építkezik, a köztük lévő különbség a mögöttük található eltérő funkciókból adódik. Míg a margit rakparti szárnyban a terepviszonyokból adódóan lehetőség van ablakos pincehelyiségek kialakítására, addig a Fő utca felől a járdaszint megegyezik a földszinti padló szintjével. Itt kap helyet az épület tengelyében a bejárat, két oldalán egy-egy üzletportállal. (1.kép) Az épület teljes egészében alapincézett. A bejárat alatti pincerészben kiadó raktárok helyezkednek el, míg a rakpart felé a pincék mellett egy szuterén lakást is terveztek. A földszinti üzletek a belső udvar felé raktárral csatlakoznak. A tervező a leendő bérlők számára egy viszonylagos szabadasot biztosított a portálhomlokzat kialakításával. Az üvegosztásoknak köszönhetően lehetőséget ad az üzletben karzatok kialakítására.(5.kép)

Az épületben már nincs az emeleteken folyosóról megközelíthető közös illemhely. Egyedül a földszinten található két wc, melynek közös eltere a belső udvarra nyílik. Vélhetően a földszinten kis szoba-konyha-kamrás lakásban lakó házmesterek és az üzlet bérlői használták annak idején. A bérház két lakása, amiben nincs fürdőszoba és wc ez a házmester lakás és a szuterén lakás. Az emeleteken a lépcsőház két oldalán két egyforma beosztású és megközelítőleg egyforma méretű otthon kapott helyet. A bejárat ajtón belépve, a mai szemmel tágasnak tekinthető előszobába érkezünk, amelyből nyílik a kis világítóudvarra néző fürdőszoba, a két illemhely és egy kis előtér, ahonnan a konyhába lépünk be. Ugyan bevilágítóudvarnak, lichthofnak hívják, de ebben az esetben kis méretei miatt inkább szolgált szellőzésre, mint tényleges bevilágításra, különösen az alsó szinteken. A konyhák ezzel szemben már egy tágasabb bevilágítóudvarra néztek, és a konyhákból nyílt a karma és a belső udvarra néző cselédszoba is. Az előszobából az ebédlőn át a gyerekszobába lépett az ember, ha pedig egyenesen ment tovább akkor a nappali jutott, melynek kiugró ablakfülkéje a két oldali erkélyekkel hangsúlyos homlokzati elem. A nappali két oldalán kapott helyet a háló és az úri dolgozó. (2.kép) A padláson az eredeti terveken a Margit rakpart felőli szárnyban egy műterem lakás található. Ez a műteremből, és két szobából álló lakás kamrával, fürdőszobával és wc-vel rendelkezett ugyan, de konyhája nem volt. Művészember úgy látszik nem főzött, hanem vagy kifőzdébe járt, vagy hozatta az ennivalót. Az első terveken szereplő közös ruhaszárító padlásból később szoba-konyha-kamra lett, a lépcsőház túloldalán lévő mángorlót, és mosókonyhát a hozzá kapcsolódó illemhellyel, valamint a padlásteret megtartották.

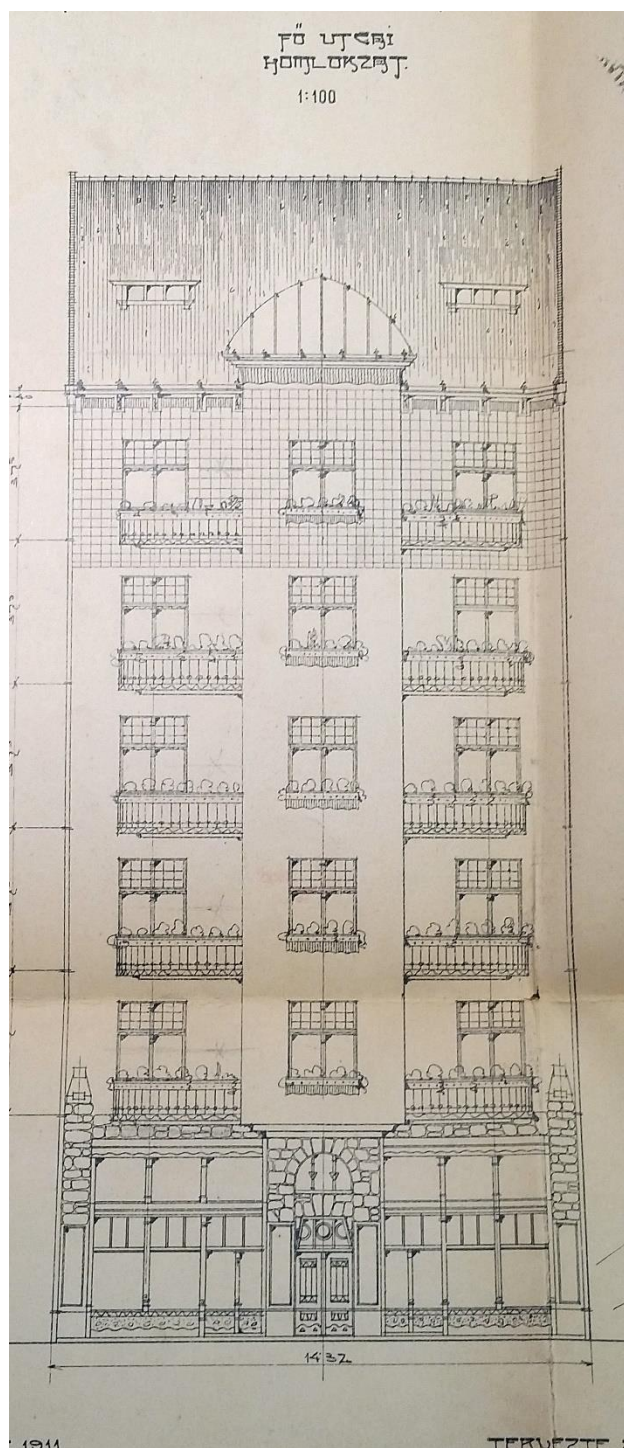
¹ Fővárosi Közlöny, 1905 (16. évfolyam, 81. szám)

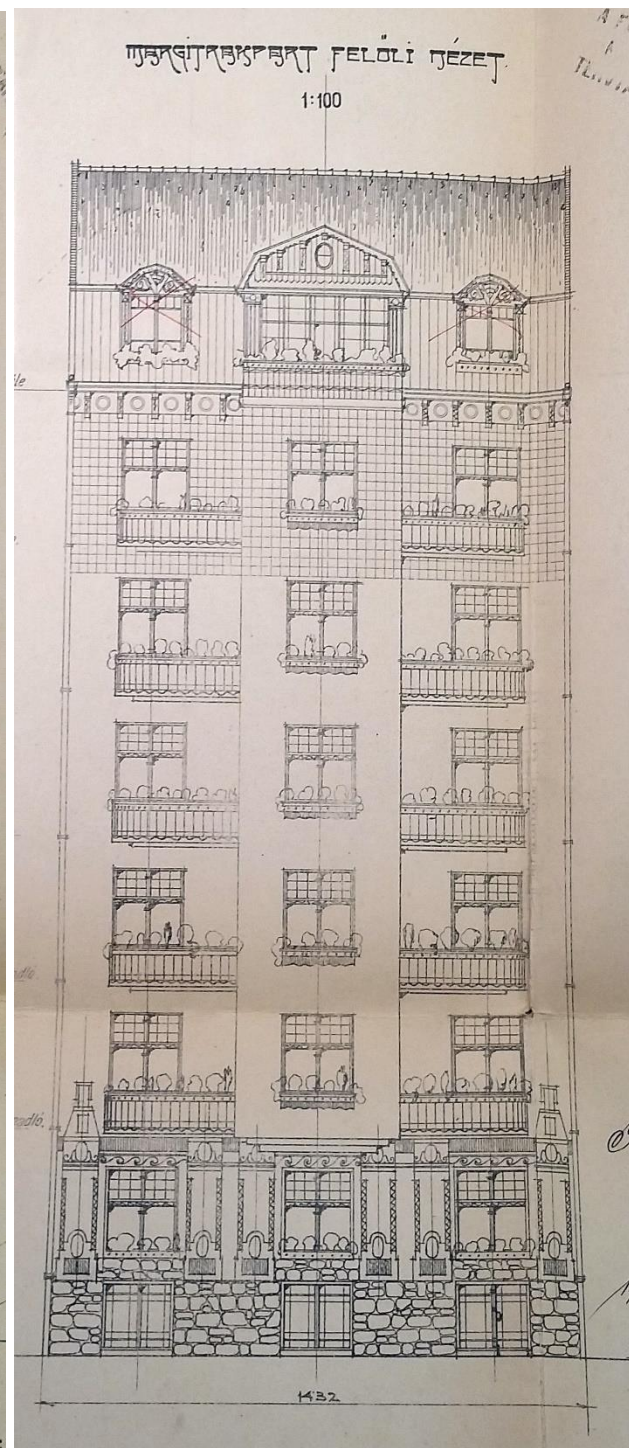
1.KÉP - FÖLDSZINTI ALAPRAJZ - A dokumentum őrzési helye
Budapest Főváros Levéltára

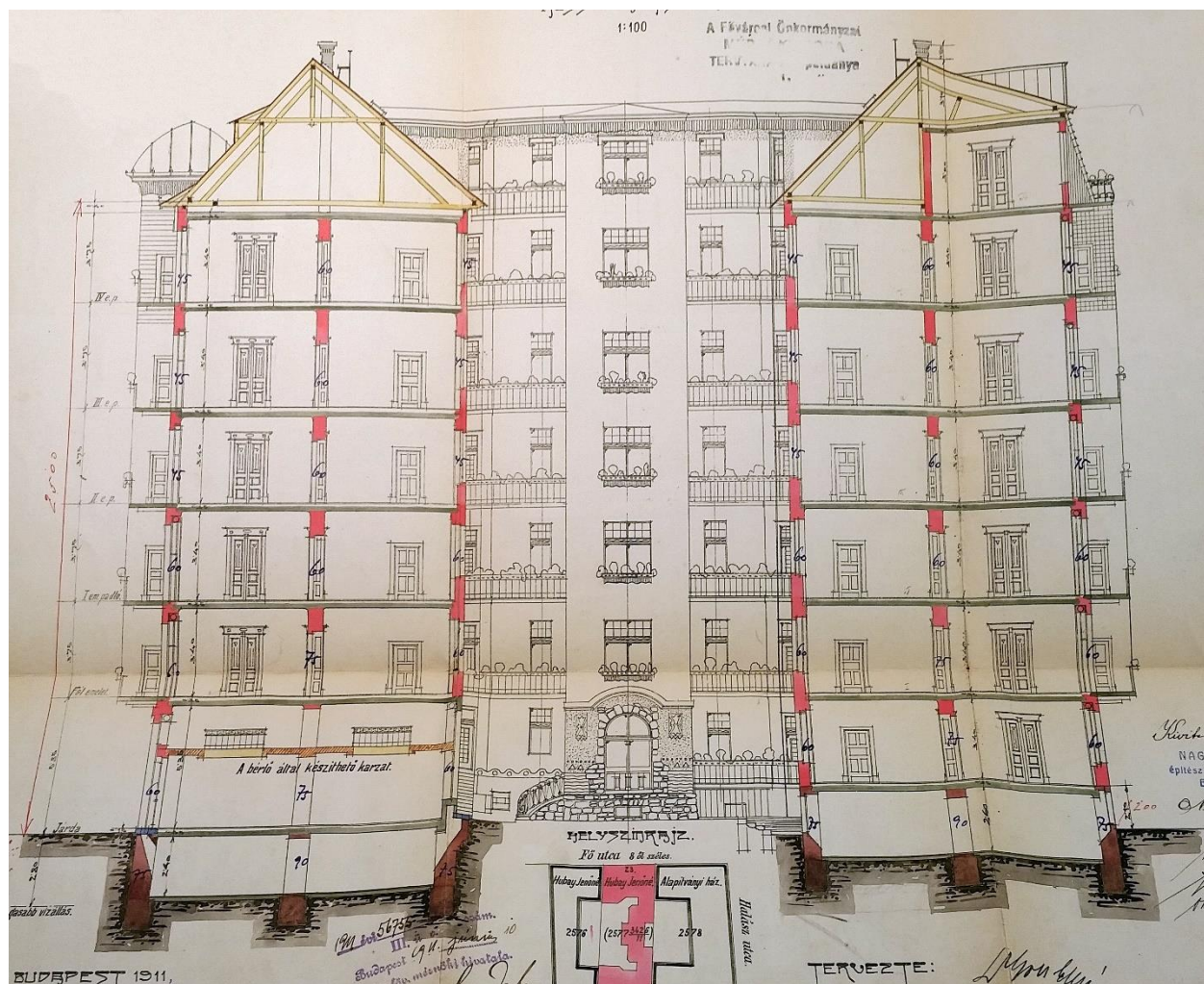
2.KÉP - 1.EMELETI ALAPRAJZ - A dokumentum őrzési helye
Budapest Főváros Levéltára

3.KÉP - FŐ UTCA FELŐLI HOMLOKZAT - A dokumentum őrzési helye Budapest Főváros Levéltára

4.KÉP - MARGIT RAKPART FELŐLI HOMLOKZAT - A dokumentum őrzési helye Budapest Főváros Levéltára

5.KÉP - METSZET - A dokumentum őrzési helye Budapest Főváros Levéltára

ÉPÜLETHEZ KAPCSOLÓDÓ SZEMÉLYEK, TÖRTÉNETEK

Méltóságos Hubay Jenőné született Cebrián Róza grófnő (1870-1944²). A spanyolországból származó mágnáscsalád eredeti neve Cebrián y Figuerollas, Cebrián Róza grófnő nagyapja, az osztrák tábornok Gróf Cebrián Antal Magyarországon telepedett le és akit 1827-ben vettek fel a magyarországi honfiúsított mágnások közé és kapott grófi címet.³A család székhelye ekkor még Nógrád megyében, Füleken volt, itt született édasapja Gróf Cebrián László is 1823-ban. Róza 1870-ben született. Jó zenei adottságokkal rendelkezett és ennek köszönhetően ismerkedett meg az 1880-as évek végén Hubay Jenő hegedűművésszel, a Zeneakadémia fiatalon is nagymúltú világot járt tanárával, akivel számos közös koncertet adtak. Hubay 1891-ben kérte meg a grófnő kezét, de Róza apja ellenezte a házasságot. A fiatalok ekkor elhatározták, hogy az apai akart ellenére is egybekelnek és három év múlva Róza 21. születésnapjának reggelén összeházasodtak. Az esküvőn jelen volt az örömapa is, aki ekkorra már megbékélt lánya döntésével, és miután meggyőződött *„arról, hogy leánya még az apai akarattal dacolva is, követni fogja szíve vonzalmát, maga sem ellenezte többé a házasságot és sajátkezűleg irt levéllel hívta meg Hubay Jenőt a hivatalos eljegyzésre. A szalattyai kastélyban volt az ünnepélyes kézfogó s ugyanakkor váltott jegyet Bem huszárkapitány a gróf másik leányával, Mária grófkisasszony szonnyal”*⁴

Az ifjú pár a Fő utca 21. szám alatt építtetett magának palotát, ami aztán évtizedeken keresztül a Magyar zenei élet egyik központja lett. A szomszédos Fő utca 23. szám alatti telken 1911-ben épült fel bérházuk, amely 1938-ig volt az akkorra megözvegyült Cebrián grófnő tulajdonában. 1938-ban az ingatlant odaajándékozta fiának, Hubay Cebrián Andornak. A második világháború után a A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1952. évi (4. számú törvényerejű rendelete egyes házingatlanok állami tulajdonbavételéről alapján a házat, a többi bérházhoz hasonlóan államosították.

Hubay Cebrián Andor (1898-1971) Hubay Jenő és Cebrián Róza fia, festő, szobrász, újságíró. 1945 és 1947 között a herendi porcelángyár igazgatója. 1945-től kezdve egyre több jel vetítette előre az államosítás bekövetkeztét, korlátozták a gyár exporttevékenységét és a vállalat vezetésével szemben is egyre több volt a hatósági fellépés. Hubay Cebrián Andor lakásán is házkutatást tartottak, tisztségéről 1947-ben lemondott. Lemondásában a koncepciók vizsgálatok mellett *„a végső pont az lehetett, amikor a magyar kormány megbízására egy 345 darabos készletet kellett készíteni Sztálin számára. Ezek az alkotások végül 1947 októberére elkészültek; fontosságukat jelzi, hogy a csomagolásra váró alkotásokat személyesen Dinnyés*

² Kerepesi temető: 25/1-1-26 Hubay Jenőné sz. Gróf Cebrián Róza sírja)

³ Nagy Iván: Magyarország családai. Címerekkel és nemzékrendi táblákkal. 3. kötet (1858)

⁴ Pesti Napló, 1894. július (45. évfolyam, 186.szám)

Lajos miniszterelnök tekintette meg a gyárban. A megrendelés nemcsak morálisan, hanem pénzügyi szempontból is problémát okozott, hiszen az ígéretekkel ellentétben a vállalat még november közepén sem kapta meg a készlet árát.”⁵ 1947. évi december hó 10-től Hubay Cebrian Andor a Norvég Királyság Budapestre kinevezett tiszteletbeli főkonzulja.⁶ 1948-ban norvég feleségével Norvégiába költözött, ezután Portugáliában telepedett le.⁷

Székelyudvarhelyi id. Kovács Ferenc (1888-1983) tüdőgyógyász, a "Tüdőgyógyászat" egyetemi nyilvános rendes tanára, Semmelweis Orvostudományi Egyetem klinikájának igazgatója. A tuberkulózis elleni küzdelem hazai vezetőinek egyike, a szerves por által okozott kombinált tüdőbetegség első azonosítója, a Korányi Frigyes TBC és Tüdőgyógyász Társaság örökös elnöke, műszertervező, több pulmonológiai módszer meghonosítója.⁸

Zsindely Ferenc (1891-1963) jogász, író, kereskedelmi és közlekedésügyi miniszter a Kállay-kormányban. 1931-től 1944-ig Komárom város kormánypárti országgyűlési képviselője és Komárom vármegye törvényhatósági bizottsági tagja⁹ A ház lakója az 1930-as évek alatt.¹⁰

Sallay Géza dr. (nagysarlai) a vidéki színészet és az áll. eng]. magánszínész képzőiskolák volt felügyelője, jogi- és államtudományi doktor, okleveles középiskolai tanár.¹¹

Rennebaum Auguszt (1863-1923) zongoraművész, Liszt-tanítvány, a Nemzeti Zenede tanára

Bajorországban született, innen került fiatalon Magyarországra és Liszt Ferenc tanítványa lett. Később egészségügyi problémák miatt kénytelen volt feladni zongoraművészi karrierjét és Budapest legrégebbi zenei tanintézete, a Nemzeti Zenede (ma Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium) tanáraként dolgozott tovább. Nagy élénkség volt régen a Fő utca 23 alatti ötszobás lakásban. Sok előkelő tanítványa volt, Weiss Manfrédék (a Weiss Manfréd Acél- és Fémművek alapítója) mindig autót küldtek érte, mivel tanítványa volt Weiss Manfréd lánya B. Weisz Daisy (Margit). További tanítványai Mérő Jolán és Schlamadinger Erny. Nyugdíjbavonulása után magántanítással tartotta fenn magát. Halála előtt nem sokkal egyik szemén megoperálták, azonban látását nem nyerte vissza. Volt

⁵ Szűts István Gergely: A Herendi Porcelángyár Rt. államosítása

⁶ Igazságügyi Közlöny, 1948 (57. évfolyam)

⁷ https://hu.wikipedia.org/wiki/Hubay-Cebrián_Andor

⁸ [https://hu.wikipedia.org/wiki/Kovács_Ferenc_\(orvos,_1888-1983\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Kovács_Ferenc_(orvos,_1888-1983))

⁹ https://hu.wikipedia.org/wiki/Zsindely_Ferenc

¹⁰ Magyarország tiszti cím- és névtára

¹¹ Budapest és környékének betűrendes távbeszélő névsora 1936. május (Budapest)

tanítványai anyagi támogatása ellenére egyre rosszabb anyagi körülmények közé került, végül 1923-ban felvette halotti köntösét és veronállal megmérgezte magát.¹² Azt beszélték a szomszédok, hogy utolsó éjszakáján egy Liszt rapszódíát játszott sokáig.¹³

Zsirkay János (1880-1940) keresztényszocialista nemzetgyűlési képviselő¹⁴, a Horthy korszak ismert alakja, Gömbös Gyula környezetéhez tartozott.¹⁵ A szélsőjobboldali ÉME (Ébredő Magyarorok Egyesülete) szegedi szervezetének elnöke. A Fő utca 19. számú házban lakó liberális Rassay Károly politikai ellenfele. Zsirkay 1923-ban költözik be a Fő utca 23. egyik ötszobás lakásába. A beköltözése nem volt feszültségmentes. A lakás korábbi lakója, *„Rennebaum Augusztá zongoratanárnő megmérgezte magát és meghalt. A ház tulajdonosa, Hubay Jenő, a Zeneművészeti Főiskola igazgatója, az ötszobás lakást Hilgermann Laurának, a Zeneművészeti Főiskola tanárnőjének akarta kiadni, akit a kormány hívott meg Bécsből. A háztulajdonosnak a lakásrendelet értelmében joga volt kijelölni Hilgermann Laurát, de a Lakáshivatal ennek ellenére Zsirkay János „fajvédő” képviselőnek ítélte oda az ötszobás lakást. Hubay Jenő a döntést megfőllebbezte, mert hiszen Zsirkaynak a Szarvas-tér 2. számú házban volt lakása és egyáltalán indokolatlan volt, hogy neki juttassak a Fő-utcai ötszobás lakást. Hubay a népjóléti miniszternek is elő akarta adni a Bécsből meghívott tanárnő sérelmét, azonban a titkár kijelentette neki, hogy lakásügyben a miniszter nem fogad. Zsirkay János beköltözött a Fő-utcai lakásba, ahol első teendője az volt, hogy az egyik szobában albérletben lakó postást kitegye a lakásból. Csak Rassay Károly közbenjárásának köszönhető, hogy a postás nem került az utcára. Zsirkay János tehát elfoglalta az ötszobás lakást, az a Zsirkay, aki mindig a szegénységét hánytorgatta.”*¹⁶

Orth Ambrus (1871-1931) magyar építész

Ő tervezte többek között a kolozsvári egyetem könyvtárát, a trencsényi felsőbb leányiskolát, a szatmári és szegedi ipariskolát, a zombori törvényszék épületét és a soproni postapalotát. Alpár Ignác magyar műépítész, egyetemi tanár sógora.¹⁷

Köpesdy Elemér (1876-1938) gépészmérnök, a Magyar Királyi Állami Vas- és Acélgyárak vezérigazgatója, miniszteri tanácsos

¹² Budapesti Hírlap, 1923. június (43. évfolyam, 130. szám)

¹³ Világ, 1923. június (14. évfolyam, 130. szám)

¹⁴ 1922–1926. évi nemzetgyűlés Baján Gyula, szerk.: Parlamenti almanach 1922–1927. (Sturm-féle országgyűlési almanach) Budapest, 1922.

¹⁵ <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC17155/17411.htm> (Magyar Életrajzi Lexikon)

¹⁶ Népszava, 1923. október (51. évfolyam, 227.sz.)

¹⁷ https://hu.wikipedia.org/wiki/Orth_Ambrus

A házban számos kereskedés és iroda működött az évtizedek folyamán. Székhelye volt Spontil Lajos Bor- és Szeszügynökségének, a Rottmann Oszkár és Társa könyvkereskedelmi és kiadó társulatnak, a Munkásügyi Szemle szerkesztősége és kiadóhivatalának, itt működött Kovald Péter és Fia R. T. kelme-, fonál-, ruhafestő, vegytisztító és gőz-mosógyár egyik gyűjtőtelepe.

*A kutatási anyagot készítette: **Ámon-Kovács Judit***